

здійснює комплексний збір даних в часі, наближеному до реального та надає можливість приймати адекватні управлінські рішення.

Україні необхідно враховувати досвід Євросоюзу щодо питань інформаційно-аналітичної діяльності та охорони зовнішніх кордонів в цілому. Тому для успішної інтеграції України в європейський простір необхідно передбачити інтеграцію всіх позитивних напрацювань з питань управління кордонами Євросоюзу в тематичні нормативно-правові документи нашої держави.

Проведений аналіз національної Стратегії інтегрованого управління кордонами та плану її реалізації на період до 2022 р. показав, що у зазначених документах відсутні норми, що б врегульовували впровадження системи EUROSUR або аналогічної системи в Україні.

На нашу думку в Україні в обов'язковому порядку має бути впроваджено систему моніторингу прикордонного простору України на кшталт європейської системи EUROSUR, що дозволить більш якісно та системно впроваджувати європейські підходи до управління кордонами.

Черевко Н.П., курсант
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Резворович К.Р., к.ю.н.,
завідувачка кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ПРАВOROЗУМІННЯ

З часів Римської держави інститут позовної давності покликаний забезпечити визначеність і стабільність цивільних відносин, дисциплінувати учасників цивільного обігу, заохотити їх до активної реалізації своїх прав, зміцнити договірну дисципліну, стійкість цивільних відносин.

У більшості національних юрисдикцій відсутність строку позовної давності призводить до втрати права на подання позову або це право суттєво обмежується з метою запобігання судовому розгляду, який через затримку може спотворити об'єктивність рішення.

Європейський суд з прав людини (далі ЄСПЛ) у своїх рішеннях вказує на призначення строку позовної давності як необхідність забезпечення правової визначеності, його терміни "служують кільком важливим цілям, зокрема

вони забезпечують юридичну визначеність і остаточність, яким було б важко протистояти та запобігати несправедливості, яка могла б статися, якщо судам доводилося приймати рішення щодо подій, що відбулися в далекому минулому, і на основі доказів, які з часом можуть стати ненадійними та неповними" [1, с. 25].

У вітчизняній науці традиційне вчення про позовну давність сформувалося за часів радянської цивільної доктрини, яке досі значною мірою вважається аксіоматичним. Однак існує ряд положень, які потребують уточнення в контексті внутрішньої законотворчості та правоохоронної діяльності.

Серед них пріоритет займає характер позовної давності, що визначає початок курсу та погашення позовної давності тощо. Термін позовної давності вивчався вченими як у строки, так і окремо, як самостійний предмет дослідження. Зокрема, роботи І. Е. Енгельмана, М. Я. Кирилової, О. П. Сергєєва, Є. А. Крашенинникова, Б. Б. Черепакіна, Г. Ф. Дерев'янка, Т. О. Терещенко, О. В. Шовкової, Т. М. Вахонєвої, В. О. Пушняка, В. В. Луця, В. І. Цікало та ін.

Позовна давність є важливим інститутом, який лежить на стику процесуального та матеріального права, і тому помилки у застосуванні положень цього інституту можуть потенційно загрожувати порушенням абсолютно будь-яких прав [1, с. 25]. Сьогодні, завдяки новому ЦК України, статистичне тлумачення права, яке було концептуальною основою загальноновизнаного розуміння позовної давності, зазнало суттєвих змін.

Традиційне розуміння позовної давності базується на ідеї суб'єктивного цивільного права, яке внаслідок конфлікту стало порушеним правом і призвело до права на позов у матеріальному значенні, що, в свою чергу, вимагає розмежування права на позов – у процесуальному порядку. Останнє положення, здебільшого, не має нічого спільного з позовною давністю. Водночас закінчення строку позовної давності призводить до втрати права на позов і, відповідно, до існування найбільш порушеного права, про яке йдеться, оскільки воно позбавлене підтримки примусового апарату.

А звідси і поява структур добровільного виконання боржника обов'язку після закінчення строку позовної давності. Висловлювалася позиція необхідності запровадження юридичної фікції, ніби фактичні відносини відроджуються добровільним виконанням, яке не породжується примусом і паралізує погашення характеру позовної давності тощо.

Також було зазначено, що закінчення строку позовної давності призвело лише до позбавлення права на юрисдикційний захист порушеного суб'єктивного права, але не припинило його існування. Під впливом трансформаційних процесів у праві сучасна цивілістична думка та правотворча діяльність щодо позовної давності фактично зазнали змін.

О. В. Шовкова пропонує розглядати позовну давність як сукупність часових та «активних» ознак, де перша – виявляється в тому, що досліджуване правове явище є певним періодом у часі, а «активна» - припустити, що позовна давність включає подання позову або вчинення (не вчинення) інших

дій у строк, втрату права на захист (право на позов) [4, с. 5].

Погоджуючись з позицією автора, слід зазначити, що вона узгоджується з положеннями, висловленими в науці, і розглядає позовну давність як об'єктивне та суб'єктивне явище цивільного права.

Існує встановлений законодавством проміжок часу, який дозволяє особі захищати спірне, невизнане або порушене суб'єктивне право за допомогою юрисдикційної форми захисту цивільних прав та інтересів. Уповноважена особа може керуватися цим інтересом або не реалізовувати це право.

Сьогодні положення ЦК України, практика Європейського суду з прав людини та національних судів закріплюють можливість (у певних випадках) розгляду позовних заяв по суті, незалежно від закінчення строку позовної давності.

За умови, що кредитор, подавши позов, виявив бажання захистити своє порушене право, а боржник, не заявляючи про закінчення строку позовної давності, допускає можливість необ'єктивності розгляду внаслідок "позовної давності" – не заперечуть щодо цього. Поряд з цим ЦК України допускає можливість контрактного збільшення строку позовної давності. Ми вважаємо позицію законодавця щодо заборони скорочувати термін (відповідні зміни до Цивільного кодексу України) доцільною, оскільки вона може штучно поставити кредитора у не вигідне становище порівняно з боржником, а також подібні відносини, які не регулюються договором.

Проаналізувавши основні положення радянської та вітчизняної цивілістики щодо виключного характеру позовної давності суб'єктивного права, слід зазначити, що позовна давність у контексті сучасного права допускає існування суб'єктивного права в так званій неюрисдикційній площині.

Однак порушене суб'єктивне право не може існувати нескінченно довго, оскільки створює правову невизначеність для цивільних правовідносин, а тому його припинення може бути зумовлене застосуванням норм набувальної давності тощо.

---

1. Карнаух Б. П. Позовна давність у практиці Європейського суду з прав людини. Проблеми законності. 2016. Вип. 134. С. 24–36.

2. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України: кодекс від 18.03.2004, редакція від 01.04.2016 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]// Відомості Верховної Ради України 18.12.2016 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>

4. Шовкова О. В. Позовна давність як різновид цивільно-правових строків: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2008. 19 с.